

Javni poziv na dodjelu bespovratnih sredstava za Uspostavu provjere medijskih činjenica (referentni broj: NPOO C1.1.1. R6-I2)

Prilog 2

NAČELA RADA PRIJAVITELJA I PARTNERA U PROJEKTIMA PRIJAVLJENIM ZA DODJELU BESPOVRATNIH SREDSTAVA

Kako bi se osigurao integritet djelovanja u okviru programa uspostave i jačanja sustava provjere informacija, ključno je da se u procesu evaluacije projektnih prijedloga za dodjelu bespovratnih sredstava kao poseban kriterij vrednuje spremnost i mogućnost prijavitelja da se pridržavaju temeljnih **Načela rada**.

Proces prijave na javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava u sklopu investicije „Uspostava provjere medijskih činjenica i sustava javne objava podataka“ u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, mora uključivati spremnost prijavitelja na prihvaćanje i poštivanje temeljnih standarda i principa rada kojima se vode ključne međunarodne organizacije i projekti na području borbe protiv dezinformacija i provjere točnosti informacija, poput IFCN-a, EDMO-a i sličnih.

Temeljna Načela rada u okviru ove investicije uključuju:

NEOVISNOST, politička i ekonomska, ali i druga; organizacija se može smatrati ovisnom kada ovisi o jednom ključnom izvoru financiranja koji može imati određene političke, ekonomske, ideološke ili druge interese koji su potencijalno u sukobu s javnim interesom. Primjeri na kojima se gradi načelo neovisnosti i uređivačke nezavisnosti: ako se organizacija specijalizira ili prijavljuje projekt provjere informacija u području politike ne smije primati sredstva od političara, političkih stranaka, političkih grupacija ili drugih aktera s jasnom političkom agendom; lokalna organizacija ili medij ne smije ovisiti o izvorima financiranja povezanim s lokalnim vlastima i lokalnim gospodarstvenicima na način koji umanjuje njezinu nezavisnost, a ukoliko takva sredstva postoje, ona uvijek trebaju biti dodijeljena kroz javne natječaje i transparentno u pogledu dodijeljenih iznosa i kriterija dodjele; ako se organizacija specijalizira ili prijavljuje projekt provjere informacija u području zdravstvenih (dez)informacija, ne smije primati sredstva od npr. farmaceutske industrije i drugih organizacija koje mogu umanjiti njezinu nezavisnost. Provjeravatelji informacija (*fact-checking* organizacija ili projekt) ne smiju javno zagovarati političke opcije i/ili kandidate;

- **TRANSPARENTNOST** i to prvenstveno:

- **transparentnost ustroja, procedura i metodologije utvrđivanja činjenica:** provjeravatelj na mrežnoj stranici treba istaknuti ustroj organizacijske jedinice koja provodi provjeru informacija, navesti osobe uključene u proces utvrđivanja činjenica, navesti njihov djelokrug rada te kratke životopise voditelja projekta i voditelja odjela koji provodi provjeru informacija; provjeravatelj treba omogućiti jednostavnu i transparentnu komunikaciju s *fact-checking* organizacijom ili projektom putem *online* i drugih kanala; provjeravatelj se obvezuje na svojoj mrežnoj stranici detaljno opisati procedure koje koristi pri odabiru informacija koje će analizirati i provjeriti, odnosno pri objavljivanju informacija kojima se razotkrivaju dezinformacije;
- **transparentnost izvora:** pri ispravljanju dezinformacija provjeravatelj treba transparentno navesti sve izvore korištene pri ispravljanju informacije, kao i sve potrebne reference i linkove, ako su oni dostupni, tako da te izvore mogu koristiti i drugi; svugdje gdje je to moguće, provjeravatelj se u ispravku informacije treba pozvati na više od jednog izvora; kod navođenja ispravka, provjeravatelji trebaju upozoriti na potencijalni sukob interesa izvora, pogotovo ako bi to moglo utjecati na točnost dokaza;

kad god je to moguće, provjeravatelj treba kontaktirati osobu koja je autor tvrdnje koja je označena kao netočna, pogotovo ako se radi o izjavama javnih aktera;

- **transparentnost financiranja:** provjeravatelji na svojoj mrežnoj stranici i drugim komunikacijskim kanalima trebaju jasno istaknuti izvore financiranja; ako mediji i *fact-checking* organizacije primaju sredstva od nadnacionalnih izvora (npr. Europska unija, fondovi Europske unije, programi Europske unije i slično), države i/ili regionalne i lokalne samouprave, njihovih tijela i institucija, isto uvijek treba biti kroz javne natječaje i transparentno u pogledu dodijeljenih iznosa i kriterija dodjele;
- **transparentnost računalnih sustava za provjeru činjenica:** razvijeni računalni kod treba biti javno dostupan u najvećoj mogućoj mjeri; treba biti opisan postupak definiranja, treniranja i evaluacije modela strojnog učenja; treba opisati ograničenja razvijenih modula unutar sustava za provjeru činjenica; potrebno je opisati podatke korištene za razvoj modela strojnog učenja te navesti moguće pristranosti prisutne u podacima; podaci na kojima su modeli trenirani trebaju biti javno dostupni osim ako, vezano uz te podatke, ne postoje eventualna ograničenja povezana sa zaštitom osobnih podataka ili poštivanje autorskih prava; potrebno je, do mjere u kojoj je to moguće, primijeniti metode za objašnjivost modela strojnog učenja;
- **POLITIČKA I DRUGA NEPRISTRANOST I NEZAVISNOST:** organizacije koje obavljaju aktivnosti provjere informacija i utvrđivanja činjenica (*fact-checkinga*) svim sadržajima trebaju pristupati nepristrano i jednako, a uređivačke odluke trebaju donositi nezavisno od bilo kakvog političkog, ekonomskog ili drugog utjecaja; provjeravatelji se trebaju držati visokih standarda provjere koje propisuje najrelevantnije svjetske organizacije i projekti na području *fact-checkinga* (poput IFCN-a ili EDMO-a), bez obzira tko je izvor informacije; provjeravanje informacija ne smije biti ideološki pristrano i ne smije biti usmjereno samo na političke aktere, osobe ili organizacije koje pripadaju jednom ideološkom spektru, a isključivati druge;
- **RELEVANTNOST:** provjeravatelj se u izboru informacija koje provjerava treba voditi načelom dosega i relevantnosti, pri čemu prednost trebaju imati informacije i sadržaji koji utječu na opće dobro društva i zajednice; provjeravatelj na svojoj mrežnoj stranici treba jasno istaknuti procedure i kriterije odabira informacija koje podliježu provjeri, pri čemu provjeri podliježu isključivo informacije za koje se može utvrditi činjenično

stanje te takve informacije treba jasno razlikovati od iskazivanja mišljenja i vrijednosnih procjena koje ne mogu biti predmet *fact-checkinga*;

- **PRAVO NA KOREKCIJU POGREŠKE I OBJAVU ISPRAVKA:** provjeravatelj na svojoj mrežnoj stranici treba objaviti politiku objave ispravaka; provjeravatelj je dužan objaviti ispravak kada se utvrdi da je provjeravatelj pogriješio u proceduri, izvorima, sadržaju ili zaključku, a ispravak se mora objaviti tako da bude uočljiv i da publike što lakše vide korekciju; provjeravatelj je odgovoran za svaku štetu koju svojim nesavjesnim radom prouzroči trećim osobama;
- **NEPOSTOJANJE SUKOBA INTERESA:** prijavitelj u sklopu prijave potpisuje da nije u sukobu interesa s organizacijom, institucijom ili osobom koja bi na bilo koji način ugrozila temeljna načela neovisnosti, nezavisnosti, transparentnosti i nepristranosti provjeravatelja informacija.

Prihvatanje Načela rada predstavlja eliminacijski kriterij. Načela rada predstavljaju jedan od temeljnih evaluacijskih kriterija pri nadzoru provedbe projekta, usvajanju obaveznih periodičnih izvještaja o provedbi (su)financiranog projektnog prijedloga, usvajanju završnog izvještaja i ocjenjivanju provedbe projekta. Nepridržavanje temeljnih Načela rada predstavlja osnovu za pokretanje postupka utvrđivanja nepravilnosti.

Osnovu za pokretanje postupka utvrđivanja nepravilnosti predstavlja i izricanje mjera sukladno pozitivnim pravnim propisima Republike Hrvatske u slučajevima kada se utvrdi poticanje, pogodovanje poticanju i širenju mržnje ili diskriminacije na osnovi rasne ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije sukladno Zakonu o medijima i Zakonu o elektroničkim medijima.